

Split, 4. lipnja 2019.

PREDSTAVLJEN IZDAVAČKI NIZ  
*STORIA DELLA CHIESA IN EUROPA CENTRO-ORIENTALE*  
(*POVIJEST CRKVE U SREDNJOISTOČNOJ EUROPI*)  
O POLOŽAJU KATOLIČKE CRKVE U KOMUNIZMU I NACIZMU U  
SREDNJOISTOČNOJ EUROPI

Centar za epigrafička, paleografska i povijesno-teološka istraživanja “Don Frane Bulić” pri Katoličkom bogoslovnom fakultetu Sveučilišta u Splitu, upriličio je u ponedjeljak, 3. lipnja 2019., u 12.00 sati, u Velikoj dvorani Fakulteta predstavljanje izdavačkog niza od 6 knjiga pod naslovom *Storia della Chiesa in Europa centro-orientale / Povijest Crkve u srednjoistočnoj Europi*, talijanskog izdavača *Gabrielli Editori* iz Verone.

Na predstavljanju su sudjelovali priređivač izdavačkog niza prof. dr. sc. Jan Mikrut s Fakulteta crkvene povijesti i kulturnih dobara Crkve Papinskog sveučilišta Gregoriana u Rimu, predstavljajući knjiga izv. prof. dr. sc. Josip Dukić, pročelnik Katedre crkvene povijesti na KBF-u Splitu i voditelj Centra “Don Frane Bulić”, izv. prof. dr. sc. Alojzije Čondić, dekan KBF-a u Splitu te prof. dr. sc. Mladen Parlov, prodekan za znanost KBF-a, koji je bio voditelj predstavljanja.

Prisutnima se najprije obratio dekan prof. dr. sc. A. Čondić koji je istaknuo kako je u izdavački niz uložena velik trud. U knjigama se opisuje položaj Katoličke crkve u srednjoistočnoj Europi i Sovjetskom Savezu u doba komunizma i nacizma. Predstavljanje knjiga veliki je događaj za KBF u Splitu. Dekan je pozdravio sve nazočne, izrazivši posebnu zahvalnost priređivaču Janu Mikrutu, koji je prepoznao Centar “Don Frane Bulić” i Katolički bogoslovni fakultet u Splitu kao relevantne znanstvene sugovornike. Potom je pozdravio i msgra. Slađana Ćosića, svećenika Sarajevske nadbiskupije, voditelja misije Svete Stolice u Tajvanu. riječi pozdrava i zahvale uputio je potom i voditelju Centra “Don Frane Bulić” izv. prof. dr. sc. J. Dukiću te prof. dr. sc. M. Parlovu koji rade na međunarodnom promicanju splitskog Katoličkog bogoslovnog fakulteta i Centra “Don Frane Bulić”.

U svom uvodnom dijelu prof. M. Parlov je istaknuo kako je papa Franjo za vrijeme svog pastoralnog pohoda Rumunjskoj, u nedjelju, 2. lipnja 2019., proglasio blaženicima 7 rumunjskih grkokatoličkih biskupa, svjedoka vjere iz razdoblja komunizma. Iznio je svjedočanstvo jednog svećenika koji opisuje strašna mučenja koja su komunisti provodili u kazamatima u Rumunjskoj i koji je u tom kontekstu posvjedočio svoje iskustvo progonjenoga zbog vjere: “Milost je sve nadvladala... Tko bi opisao divotu čudesa kojima smo nadvladavali strahotna mučenja koja smo proživljavali?”

Prof. J. Dukić, član Komisije HBK i BKBiH za hrvatski martirologij, istaknuo je važnost svih objavljenih knjiga, naglasivši pritom kako one još uvijek nisu poželjne u našem društvu i fakultetskim krugovima. Potom je ukazao na misijski posao povjesničara u prikupljanju izvora i ispravnom tumačenju povijesne istine, osobito kad je riječ o odnosu Katoličke crkve spram nacizama i komunizama, dviju sijamskih ideologija.

Svih šest knjiga tiskano je od ožujka 2016. do sredine svibnja 2019. pod vodstvom profesora Mikruta. U pet knjiga sabrano je 215 članaka dok je jedna samostalna. Svi tekstovi pisani su na talijanskom jeziku i obuhvaćaju 5581 stranicu. Knjige su objavljene sljedećim redoslijedom:

1. *La Chiesa cattolica e il Comunismo in Europa centro-orientale e in Unione Sovietica / “Katolička crkva i komunizam u srednjoistočnoj Europi i Sovjetskom Savezu”*, 2016.;

2. *Il governo e la Chiesa in Polonia di fronte alla diplomazia Vaticana (1945-1978) / “Vlast i Crkva u Poljskoj i Vatikanska diplomacija, 1945.-1978.”*, 2016., str. 558;

3. *Testimoni della fede. Esperienze personali e collettive dei cattolici in Europa centro-orientale sotto il regime comunista* / “Svjedoci vjere. Osobna i kolektivna iskustva katolika u srednjoistočnoj Europi za vrijeme komunističkog režima”, 2017., str. 1248;

4. *La Chiesa cattolica in Unione Sovietica. Dalla Rivoluzione del 1917 alla Perestrojka* / “Katolička crkva u Sovjetskom Savezu. Od Revolucije 1917. do Perestrojke”, 2017., str. 1024;

5. *La Chiesa cattolica in Europa centro-orientale di fronte al Nazionalsocialismo 1933-1945* / “Katolička crkva u srednjoistočnoj Europi i nacionalsocijalizam 1933.-1945.”, 2019., str. 951;

6. *Perseguitati per la fede. Le vittime del Nazionalsocialismo in Europa centro-orientale* / “Progonjeni zbog vjere. Žrtve nacionalsocijalizma u srednjoistočnoj Europi”, 2019., str. 1000.

Predgovore u knjigama napisali su: 1. kardinal Miloslav Vlk, umirovljeni praški nadbiskup; 2. Jan Mikrut; 3. kardinal Christoph Schönborn, bečki nadbiskup; 4. Tadeusz Kondrusiewicz, nadbiskup i metropolit Minska i Mahilëua; 5. Grzegorz Ryś, nadbiskup i metropolit Łódźa; 6. kardinal Angelo Amato.

Hrvatski i slovenski autori sa svojim radovima zastupljeni su u prvom, trećem, petom i šestom svesku. Sveukupno, od 215 članaka sabranih u pet svezaka oni su ih napisali 28, i to u prvom 3, u trećem 13, u petom 6 i u šestom također 6 radova.

U prvom svesku Tomo Vukšić piše o odnosu Katoličke crkve i komunističkog režima u Bosni i Hercegovini u ratu i poraću pa sve do najnovijeg doba, Jure Krišto o odnosu Katoličke crkve i komunističkog režima u Hrvatskoj, a Tamara Griesser-Pečar o odnosu Katoličke crkve i komunističkog režima u Sloveniji.

U trećoj knjizi nalazi se 13 članaka koji obrađuju progone i stradanja od komunističkog režima brojnih biskupa, svećenika, redovnika, redovnica i laika na području današnje Bosne i Hercegovine (5), Hrvatske (5) i Slovenije (3). O progonima biskupa u Bosni i Hercegovini piše biskup Ratko Perić, o stradalim biskupijskim svećenicima Anto Orlovac, o ubijenim i progonjenim redovnicima biskup Marko Semren, o redovnicama Natalija Palac, dok Milenko Krešić u središte svog istraživanja stavlja progone i stradanja laika. O stradanju Alojzija Stepinca u Hrvatskoj piše Juraj Batelja, Jure Krišto analizira komunističke procese protiv redovnika, Veronika Popić piše o progonima redovnica, Mario Jareb o progonima vjernika laika, dok Pasquale Triulcio istražuje tragičnu sudbinu don Francesca Giovannija Bonifacija. Slovenski autor Blaž Otrin istražuje sudbinu Antona Vovka, Ilaria Montanar sudbinu Maksimilijana Držečnika, te ista autorica u drugom radu progone Narte i Ivanke Velikonja.

U petom svesku Nikica Barić u svom članku opisuje odnos vlasti Nezavisne Države Hrvatske prema vojsci Trećeg Reicha, Marica Karakaš Obradov istražuje migracije stanovništva na području Nezavisne Države Hrvatske tijekom II. svjetskog rata, a Mario Jareb odnos Katoličke crkve, hijerarhije i laika, i ustaša u Nezavisnoj Državi Hrvatskoj u razdoblju od 1941. do 1945. godine. O teškom stanju u Sloveniji za vrijeme nacističke vladavine pišu Tamara Griesser-Pečar, Ilaria Montanar te Renato Podbersić.

U šestom svesku se nalazi članak Miroslava Akmadže o ulozi zagrebačkog nadbiskupa Alojzija Stepinca u obrani progonjenih Poljaka, Židova, Srba i Slovenaca od strane nacista i njihovih saveznika. I na kraju, o tragičnim sudbinama pojedinih slovenskih intelektualaca i svećenika prikupljeno je pet članaka Tamare Griesser-Pečar, Ilarie Montanar te Ive Jevnikara.

Prema mišljenju dr. Dukića, formalni raspad komunizma omogućio je sustavno istraživanje i pristup arhivskoj građi, u Hrvatskoj i u drugim zemljama. Posebnu vrijednost ovim izdanjima daju svjedoci i oni koji su trpjeli od komunizma i nacizma. U svescima ima puno manje radova o laicima nego o klericima. Tekstovi su pisani na materinjem jeziku autora te su zatim prevedeni na talijanski jezik. O velikom uspjehu niza svjedoči i nekoliko ponovljenih izdanja. Dr. Dukić je istaknuo kako ulazak u europske historiografske tokove daje

Hrvatskoj mogućnost drukčijeg sagledavanja svoje ratne i poratne situacije te je na kraju zahvalio prof. Mikrutu što je cijeli izdavački niz darovao Sveučilišnoj knjižnici u Splitu.

U svom izlaganju, kojeg je održao na hrvatskom jeziku, prof. Mikrut uputio je riječi zahvale KBF-u na pozivu te je ukratko izložio kako je cijeli projekt nastajao. Naglasio je kako je svaki narod dobio mogućnost pisati povijest svoga naroda i usporediti je s poviješću ostalih naroda. Prof. Mikrut je na kraju iznio i mogućnost nastavka izdavačkog niza osobito kada su u pitanju doktorske disertacije.

Nakon predstavljanja održana je kratka rasprava u kojoj je prof. Mikrut pojasnio poteškoće oko istraživanja građe iz Vatikanskog tajnog arhiva, koja je tek u novije vrijeme postala dostupna istraživačima. Na kraju izlaganja, prof. Parlov je zahvalio svima koji su stigli na predstavljanje te je najavio kako će Sveučilište u Splitu na prijedlog KBF-a dodijeliti počasni doktorat Esther Gitman, povjesničarki koja se osobito zanima za humanitarni rad blaženoga Alojzija Stepinaca. Ceremonija uručenja bi se trebala održati u splitskom Hrvatskom narodnom kazalištu 14. lipnja 2019. godine.

Ana Peroš